

ÚVAHY O TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSÔB V TRESTNOM ZÁKONE

JOSEF ČENTÉŠ A ONDREJ PRIKRYL

Generálna prokuratúra SR, Právnická fakulta UK v Bratislavě, Slovenská republika; Okresná prokuratúra Nové Mesto nad Váhom, Právnická fakulta UK v Bratislave, Slovenská republika

Abstrakt v rodném jazyce

V príspevku je venovaná pozornosť úvahám o vybraných inštitútoch trestnej zodpovednosti právnických osôb ako napr. legislatívnym snahám o prijatie trestnej zodpovednosti právnických osôb v SR, postojom v ostatných štátoch pri riešení trestnej zodpovednosti právnických osôb, spôsobu jednotlivých legislatívno-právnych úprav, okruhu skutkových podstát trestných činov, za ktoré by právnické osoby mali byť trestne zodpovedné a pod. Cieľom príspevku je predovšetkým snaha o zaujatie stanoviska k opodstatnenosti tých názorov, ktoré existenciu trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb podporujú.

Klíčová slova v rodném jazyce

Trestná zodpovednosť právnických osôb, spôsoby legislatívno-právnych úprav, okruh skutkových podstát trestných činov, za ktoré by právnické osoby mali byť trestne zodpovedné.

Abstract

In the article, the attention is paid to some considerations on selected institutes of criminal liability of legal entities e.g. efforts made in the Slovak Republic in order to adopt criminal liability of legal entities, approaches and views in other countries with regard to solution of criminal liability of legal entities, methods of different legal regulations, range of bodies of crime for which legal entities should be criminally liable etc. Primarily, the effort to take position on substantiation of views supporting the legal and penal liability of legal entities is the objective of the article.

Key words

Criminal liability of legal entities, methods of different legal regulations, range of bodies of crime for which legal entities should be criminally liable.

1. ÚVOD

Problematika trestnej zodpovednosti právnických osôb patrí v kontexte úvah o implementácii tohto inštitútu do trestno-právnych noriem slovenského práva čoraz častejšie medzi diskutované otázky. V podmienkach slovenskej legislatívy by sme problematiku trestnej zodpovednosti právnických osôb jednoznačne zaradili medzi témy, na ktoré majú autori do veľkej miery rozdielne názory. Vychádzajúc zo skutočnosti, že Slovenská republika nemá legislatívne upravenú trestnú zodpovednosť právnických osôb, sú jednotlivé názory prevažne ovplyvnené z teoretického vnímania tohto inštitútu, pričom však na každý právny inštitút je treba nazeráť aj z pohľadu potrieb aplikačnej praxe. Týmto chceme zároveň zvýrazniť komplexnejší a interdisciplinárny pohľad na tak zásadnú až revolučnú zmenu, akou by trestná zodpovednosť právnických osôb v našom právnom prostredí bezpochyby bola.

Aj keď ide o tému vysoko aktuálnu, ktorej sa v poslednom období venuje viac pozornosti aj z pohľadu publikačnej činnosti, treba konštatovať, že ucelená monografia resp. vedecká štúdia

stále na našom trhu absentuje. V problematike trestnej zodpovednosti právnických osôb vystupujú do popredia viaceré témy - ako už bolo vyššie uvedené - ktorým by sme sa v tomto príspevku chceli venovať a na ktoré by sme chceli vysloviť vlastný názor. Samotná skutočnosť, že predmetná téma vyvoláva záujem o diskusiu, je vysoko pozitívna a prispieva k zvyšovaniu odbornej úrovne argumentov na zaujatie rôznych, častokrát protichodných stanovísk.

Zastávame názor, že to nie je len otázka samotnej existencie trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorá rezonuje v rámci odborných diskusií. Rovnako dôležité sú tiež otázky, ktoré naplňajú obsah týchto polemík. V tomto príspevku by sme teda chceli prezentovať názory nie len na samostatnú opodstatnenosť zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb do právneho poriadku v SR, ale aj otázkam, ktoré s týmto procesom priamo súvisia. Ide o najmä otázky týkajúce sa:

- legislatívno-právnej úpravy,
- okruhu právnických osôb, ktoré by boli trestne zodpovedné a naopak, ktoré by boli z trestnej zodpovednosti vyňaté,
- riešenia trestnej zodpovednosti aj u právnych nástupcov právnických osôb,
- jednotlivých druhov a výšky sankcií, ktoré by bolo možné právnickej osobe uložiť,
- okruhu skutkových podstát trestných činov, za ktoré by právnické osoby boli trestne zodpovedné,
- možnosti súbehu trestnej zodpovednosti právnickej a fyzickej osoby,
- procesno-právneho postupu pri odhaľovaní trestnej činnosti páchanej právnickou osobou,
- personálnej a inštitucionálnej špecializácie na odhaľovanie a stíhanie trestnej zodpovednosti právnických osôb,
- výkonu konkrétnych trestov a ich následkov pre právnickú osobu a pod.

2. LEGISLATÍVNE SNAHY ZAMERANÉ NA PRIJATIE TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSÔB V SR

Ako sme už v úvode naznačili, otázka implementácie trestnej zodpovednosti právnických osôb do právneho poriadku SR sa stáva témou stále aktuálnejšou. Myšlienka zapracovania právnej úpravy trestnej zodpovednosti právnických osôb do trestných kódexov však nie je úplne nová. Toto konštatovanie vyplýva z faktu, že jedným zo základných cieľov rekodifikácie¹ trestného práva v SR bolo zaviesť trestnú zodpovednosť právnických osôb (na základe striktno vymedzených podmienok), ktorá by sa uplatňovala popri trestnej zodpovednosti fyzických osôb. Z dôvodovej správy k návrhu nového Trestného zákona vyplývalo, že: „So zreteľom na požiadavky vyplývajúce z práva EÚ, ako aj z medzinárodných

---

¹ Bližšie pozri legislatívny zámer, ktorý schválila Vláda SR uznesením č. 385 dňa 31.mája 2000.

zmlúv s prihliadnutím na nové tendencie v kontinentálnej úprave sa aj u nás zavádza trestná zodpovednosť právnických osôb“. V súvislosti s prácami na nových trestných kódexoch je potrebné s odstupom času uviesť, že zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb v novom Trestnom zákone v SR sa stalo predmetom rozsiahlych odborných a politických diskusií, pričom Národná rada SR v druhom čítaní, ešte pred vzatím návrhu navrhovateľom späť (z iných dôvodov) trestnú zodpovednosť právnických osôb z návrhu nového Trestného zákona vypustila. Pribeh diskusií ako i legislatívne aktivity spôsobili, že ani pri opätovnom prejednaní nebola trestná zodpovednosť právnických osôb zavedená. Teda aj keď sa v návrhu nového Trestného zákona v rámci rekodifikácie trestného práva objavila alternatíva so zaradením trestnej zodpovednosti právnických osôb, v legislatívnom procese bola prijatá taká, ktorá trestnú zodpovednosť právnických osôb nezaviedla.²

Legislatívne snahy o zapracovanie trestnej zodpovednosti právnických osôb do slovenského právneho poriadku sa zopakovali aj v roku 2006. Do Národnej rady SR bol predložený poslanecký návrh osobitného právneho predpisu o trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorý však v legislatívnom procese nebol prijatý. Ani ďalší vládny návrh osobitného predpisu neprešiel legislatívnym procesom, pričom návrh zákona upravoval trestnú zodpovednosť právnických osôb podstatne zúženým spôsobom, pokiaľ ide o počet skutkových podstát trestných činov.. Tento návrh sa obmedzil prakticky len na tie skutkové podstaty, ktoré vyplývali pre Slovenskú republiku z (pohľadu) medzinárodných záväzkov. Zmenou oproti právnej úprave, ktorá bola navrhovaná v rámci rekodifikácie trestného práva, bolo odlišné legislatívne riešenie úpravy, keď zákon obsahoval ustanovenia hmotnej aj procesnej povahy, pričom zákon bol špeciálnym predpisom k Trestnému zákonu a Trestnému poriadku.

Postoj k zavedeniu prípadnej trestnej zodpovednosti právnických osôb je v SR aj dnes do veľkej miery naďalej rozporuplný. Niektorí autori považujú súčasnú právnu úpravu trestnej zodpovednosti za dostačujúcu, iní zastávajú ten právny názor, že súčasná právna úprava trestnej zodpovednosti nie je v tejto oblasti dostatočná a bolo by ju potrebné rozšíriť o trestnú zodpovednosť právnických osôb. Podľa nášho názoru treba diskusie o zavedení trestnej zodpovednosti právnických osôb vnímať vysoko pozitívne, pričom sa prikláňame k názoru tých autorov, ktorí zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb podporujú z dôvodov, ktoré uvádzame ďalej.

3. ÚVAHY O IMPLEMENTÁCIÍ TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSÔB V PODMIENKACH SR

Je pravdou, že trestná zodpovednosť právnických osôb nemá na našom území také historické podklady a oporu,³ ako napríklad v anglosaskej právnej kultúre, zastávame však názor, že samotné konštatovanie absencie historického vývoja tohto právneho inštitútu na našom území nie je najšťastnejším a postačujúcim argumentom na jeho úplné odmietnutie.

Aj napriek tomu, že ide o nový právny inštitút, dochádza k určitým pozitívnym posunom v postojoch k zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb. Podľa nášho názoru (pozri ďalej európske štáty, ktoré zakomponovali trestnú zodpovednosť právnických osôb do

---

² Bližšie k návrhu zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb v návrhu nového Trestného zákona v Slovenskej republike pozri: Prikryl, O.: Nové jevy v hospodárskej kriminalite. Sborník z medzinárodnej konferencie konanej na právnické fakulte MU v Brně v únore 2005. s. 170-173.

³ Kontinentálna právna úprava trestnej zodpovednosti vychádza z rímskeho práva v tom zmysle, že právnické osoby nemôžu byť trestne zodpovedné.

národných právnych poriadkov) zmena prístupu k zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb v kontinentálnom právnom systéme priamo súvisí predovšetkým s rozsiahlym ekonomickým rozvojom, ktorý sa prejavil okrem pozitívnych vplyvov aj negatívnym spôsobom v podobe rozsiahlej hospodárskej a ekonomickej trestnej činnosti. Ekonomický rozvoj regiónu a posilňovanie hospodárskych aktivít má popri pozitívnych črtách aj výrazné negatívne dopady, ktoré sa hlavne v posledných rokoch prejavujú vo zvýšenej miere v oblasti životného prostredia. S nárastom a rozšírením hospodárskej výroby sa čoraz častejšie otvárajú otázky účinnej ochrany hospodárskej súťaže. Mimoriadne nebezpečným javom v posledných rokoch je organizovaný zločin a jeho prenikanie do hospodárskych štruktúr. Podľa poznatkov z aplikačnej praxe sú hlavnými zdrojmi príjmu organizovaného zločinu hlavne obchodovanie s omamnými a psychotropnými látkami, zbraňami, ľuďmi, počítačová kriminalita, porušovanie autorských práv a pod.. Pokladáme za potrebné zdôrazniť, že predmetná trestná činnosť organizovaného zločinu je páchaná jednotlivcami alebo spolupáchateľmi, avšak vo väčšine prípadov v rámci organizačne veľmi zložitých štruktúr právnických osôb. Reálne odhalenie konkrétnych osôb v rámci týchto štruktúr je často temer nemožné. Množia sa prípady, keď sú naplnené všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu (okrem subjektu), ale označiť konkrétneho páchatel'a je vzhľadom na zložitosť prepojenia organizačnej zložky alebo okolnosti prípadu prakticky vylúčené resp. značne náročné. Práve v týchto prípadoch, kedy nie je možné vyvodit' individuálnu trestnú zodpovednosť, by mohla nastúpiť trestná zodpovednosť právnických osôb ako účinný prostriedok na ochranu záujmov chránených Trestným zákonom. Pričom zdôrazňujeme, že trestná zodpovednosť právnickej osoby by v konečnom dôsledku nevyklúčovala trestnú zodpovednosť fyzickej osoby. Práve naopak, konečnou prioritou by naďalej bola úloha vyvodit' individuálnu zodpovednosť voči konkrétnej osobe. V prípade trestnej zodpovednosti právnických osôb by však išlo prakticky o objektívnu zodpovednosť za porušenie všeobecne záväzného právneho predpisu modifikovaného pohnútkou, pričom z pochopiteľných dôvodov subjektívnu stránku v podobe zavinenia nie je možné u právnickej osoby skúmať. Rozšírenie trestnej zodpovednosti na právnické osoby by však nemalo viesť ku kriminalizácii právnických osôb, na ktoré by sa trestná zodpovednosť vzťahovala, ale k naplneniu základného cieľa trestného práva, ktorým je účinne chrániť čo najširší okruh spoločenských vzťahov pred trestnými činmi.

4. POSTOJ OSTATNÝCH ŠTÁTOV K RIEŠENIU TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSÔB

Otázku spojenú s implementáciou trestnej zodpovednosti právnických osôb do trestného práva riešia osobitným spôsobom aj ostatné štáty, ktoré môžeme zaradiť do kontinentálnej právnej kultúry. Toto tvrdenie priamo vyplýva zo skutočnosti, že v rámci EÚ sú len tri štáty, ktoré nemajú zakomponovanú trestnú zodpovednosť právnických osôb do národných právnych úprav, sú nimi Česká republika, Slovenská republika a Nemecko.⁴ Zmena prístupu k zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb je podľa nášho názoru ovplyvnená predovšetkým z dôvodu rešpektovania medzinárodných záväzkov ako aj z dôvodu účinnej ochrany prostriedkami trestného práva, ktoré si aj vzhľadom na vplyv európskeho práva v mnohých krajinách ponecháva osobitný národný charakter. Zmena postoja k trestnej zodpovednosti právnických osôb v kontinentálnom právnom systéme je zrejma hlavne v posledných desaťročiach.⁵ Koncepcia trestnej zodpovednosti právnických osôb

⁴ Údaj uvedený ešte pred vstupom Bulharska a Rumunska do Európskej únie k 1.1.2007.

⁵ V posledných rokoch viaceré európske štáty zaviedli v odlišných podobách trestnú zodpovednosť aj pre právnické osoby. Takýmito štátmi sú napr. Holandské kráľovstvo (od roku 1976), Portugalská republika (od

v kontinentálnej právnej kultúre je v jednotlivých štátoch do značnej miery odlišná. V rámci kontinentálnej úpravy popísal Jiří Jelínek⁶ možné podoby trestnej zodpovednosti právnických osôb nasledovným spôsobom:

Pravá trestná zodpovednosť právnických osôb. Úprava trestnej zodpovednosti je obsiahnutá buď v Trestnom zákone (Francúzsko, Holandsko, Dánsko, Fínsko a iné štáty), alebo v osobitných zákonoch o trestnej zodpovednosti právnických osôb (Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Rakúsko a iné štáty). Právnickým osobám sú ukladané trestné sankcie v trestnom konaní. Konkrétna úprava sa pochopiteľne líši, pokiaľ ide o vymedzenie okruhu právnických osôb podliehajúcich trestnoprávnej sankcii, možnosti sankcionovania, ako aj o osobitný spôsob konania proti nim.

Nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb. Táto právna úprava umožňuje uložiť právnickým osobám trestnoprávne sankcie, resp. kvázi trestné sankcie, i keď trestná zodpovednosť právnických osôb výslovne v Trestnom zákone upravená nie je. Tieto sankcie sa tiež nazývajú tresty. Ako príklad takéhoto modelu sa uvádza španielska právna úprava.

Iný spôsob regulácie protiprávnej činnosti právnických osôb, ktorý spĺňa kritériá umožňujúce, aby právnickým osobám boli ukladané „účinné, primerané a odstrašujúce sankcie“ v zmysle medzinárodných záväzkov a odporúčaní. Takýmto spôsobom môže byť administratívno-právne trestanie právnických osôb. Príkladom je nemecká právna úprava.

Je pochopiteľné, že každý štát (či už v anglosaskej alebo kontinentálnej právnej kultúre) má do značnej miery odlišnú právnu úpravu trestnej zodpovednosti právnických osôb vo svojom národnom právnom poriadku. Tieto odlišnosti sú samozrejme ovplyvnené mnohými faktormi, ktoré tvorili a formovali národné práva do dnešnej podoby. Pokladáme však za dôležité zdôrazniť, že nestačí len „prevziať“ jednu z právnych úprav trestnej zodpovednosti právnických osôb a následne zakomponovať tieto inštitúty do nášho právneho poriadku. Skutočnosť, že vybraný právny inštitút sa osvedčil a dobre funguje v jednom štáte, ešte nemusí byť, a veľmi často ani nie je dostatočnou zárukou, že sa dobre adaptuje aj v iných krajinách s podobnou právnou kultúrou. Na rozdielnosť aplikácie ustanovení o trestnej zodpovednosti právnických osôb v jednotlivých krajinách má vplyv veľké množstvo faktorov, ktoré môžu spôsobiť obmedzený účinok ba až neúčinnosť danej právnej úpravy. Tvorba legislatívnej podoby takejto úpravy by nemala byť výsledkom spontánnych rozhodnutí, ale premysleného a systematického procesu v komparácii s ostatnými právnymi odvetviami. Zároveň zastávame názor, že je povinnosťou štátu operatívne reagovať na pomerne nové formy trestnej činnosti a účinne chrániť všetky legitímne záujmy fyzických a právnických osôb.

Podľa nášho názoru by bol prvý model „pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb“ v podmienkach SR pravdepodobne najúčinnější. Pri zavedení trestnej zodpovednosti právnických osôb a kvalitatívnom ako i kvantitatívnom personálnom posilnení orgánov, ktoré sa podieľajú na odhaľovaní trestnej činnosti právnických osôb, by sa podľa nášho názoru zrýchlil proces odhalenia tejto trestnej činnosti a účinnými prostriedkami trestných sankcií by sa zvýraznil princíp individuálnej a generálnej prevencie. Prikláňame sa k názorom tých

---

roku 1982), Francúzska republika (od roku 1994), Fínska republika (od roku 1995), Belgické kráľovstvo (od roku 1999), Slovinská republika (od roku 1999), Poľsko (od roku 2002), Rakúsko (2006).

⁶ Bližšie k trestnej zodpovednosti právnických osôb v republike pozri: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Linde Praha, a. s. str. 22.

autorov, ktorí tvrdia, že súčasné ustanovenia Trestného zákona ako i ostatných právnych odvetví (predovšetkým správneho a obchodného práva) nie sú v tejto oblasti dostatočne účinné. Trestné konanie pri naplnení skutkových podstát trestných činov by bolo efektívnejšie ako prostriedky administratívneho práva, ktoré sa z pohľadu aplikačnej praxe už niekoľko rokov ukazujú ako nedostatočné a v procese výkonu jednotlivých rozhodnutí smerujúcich k právnickým osobám ako málo efektívne. Navyiac v rámci trestného konania proti právnickej osobe môže dôjsť k zisteniu konkrétneho páchatel'a trestného činu z radov fyzických osôb.

5. SPÔSOB LEGISLATÍVNO-PRÁVNEJ ÚPRAVY

Aj z pohľadu legislatívno-právnej úpravy existujú rôzne názory na spôsoby kodifikácie trestnej zodpovednosti právnických osôb do právneho poriadku jednotlivých štátov.

V právnych úpravách štátov existujú tie, ktoré majú inštitút trestnej zodpovednosti právnických osôb obsiahnutý v osobitnom právnom predpise ako napr. Slovinská republika, ktorá podrobnosti trestnej zodpovednosti právnických osôb upravila v zákone o trestnej zodpovednosti právnických osôb za trestné činy.⁷ Všeobecne možno uviesť, že v tomto zákone sú upravené hmotnoprávne aj procesnoprávne ustanovenia o trestnej zodpovednosti právnických osôb, čím sa reagovalo na osobitný charakter právnických osôb v porovnaní s fyzickými osobami.

Na druhej strane existujú štáty, ktoré /začlenili úpravu trestnej zodpovednosti právnických osôb priamo do Trestného zákona ako napr. Belgické kráľovstvo, ktoré predmetnú úpravu zakomponovalo do Trestného zákona v roku 1999.⁸

Z pohľadu legislatívnej úpravy existujú tiež štáty, ktoré majú zodpovednosť právnických osôb upravenú jednak v osobitnom právnom predpise, a tiež priamo v Trestnom zákone.

Návrh legislatívno-právnej úpravy trestnej zodpovednosti právnických osôb v rámci rekodifikácie trestného práva bol koncipovaný na podobnom princípe ako ustanovenia o stíhaní mladistvých, pričom predmetná problematika mala byť upravená v samostatnej piatej hlave Všeobecnej časti Trestného zákona. Táto hlava mala upravovať jednak všeobecné ustanovenia a jednak ustanovenia o trestoch a ochranných opatreniach, ktoré by sa právnickej osobe mohli ukladať. Podobnosť právnej úpravy trestnej zodpovednosti právnických osôb s ustanoveniami o mladistvých bola v prepojení tejto hlavy na Všeobecnú časť Trestného zákona v podobe výkladového pravidla o špeciálnosti jej ustanovení v prípade absencie ustanovení na ustanovenia Všeobecnej časti Trestného zákona (princíp špeciality a subsidiarity). Vzhľadom k legislatívnej úprave by išlo teda o zapracovanie ustanovení priamo do Trestného zákona, pričom otázka trestnej zodpovednosti je prirodzene aj otázkou trestného práva procesného, a to napr. v súvislosti so spôsobom a rozsahom zastupovania právnickej osoby v trestnom konaní; miestnou príslušnosťou súdu, v prípade, v ktorom sa bude trestné stíhanie viesť (mal by to byť súd, v ktorého obvode má právnická osoba sídlo), prípady súbežného stíhania fyzickej a právnickej osoby, podávanie spoločnej obžaloby na fyzickú a právnickú osobu, vynesenie spoločného rozsudku, výkon jednotlivých druhov

---

⁷ Bližšie k trestnej zodpovednosti právnických osôb v slovinskom poriadku pozri: Čentěš, J., Palkovič, J., Štořfová, Z.: *Justičná revue*, 53,2001, č. 5, s. 572-576

⁸ Bližšie k trestnej zodpovednosti právnických osôb v Belgicku pozri: Čentěš, J., Palkovič, J., Štořfová, Z.: *Justičná revue*, 53,2001, č. 10, s. 990-999

trestov a pod. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že po legislatívnej stránke mala byť právna úprava trestnej zodpovednosti upravená priamo v Trestnom zákone ale aj v Trestnom poriadku.

Zastávame názor, že pre zvýraznenie osobitných vzťahov, ktoré sú pre trestnú zodpovednosť právnických osôb charakteristické a predovšetkým v záujme prehľadnosti právnej úpravy by bolo najvhodnejšie upraviť predmetnú problematiku do osobitného právneho predpisu, ktorý by komplexným spôsobom obsahoval hmotnoprávne ako i procesnoprávne inštitúty.

6. OKRUH TRESTNE ZODPOVEDNÝCH PRÁVNICKÝCH OSÔB

Taktiež názor na okruh právnických osôb, ktoré by mali byť trestne zodpovedné, je do značnej miery u (viacerých) autorov odlišný, pričom podľa nášho názoru by to mal byť čo najširší okruh právnických osôb. Trestná zodpovednosť právnických osôb by mala byť všeobecná z hľadiska subjektov, pričom by sa trestná zodpovednosť právnických osôb mala vzťahovať (za určitých podmienok) aj na právnych nástupcov (tak ako je to aj v iných krajinách), a to hlavne z dôvodu efektívnej ochrany spoločenských vzťahov. Z tejto všeobecnej trestnej zodpovednosti by mal byť však vyňatý štát, ako i štátne orgány vrátane Národnej banky Slovenska. Z trestnej zodpovednosti právnických osôb neboli vyňaté politické strany a hnutia, avšak týmto subjektom by nebolo možné uložiť niektoré tresty ukladané právnickým osobám, ako napr. trest zrušenia právnickej osoby, prepadnutia majetku a zákazu vymedzenej činnosti a ochranného opatrenia súdneho dohľadu nad činnosťou právnickej osoby. V súvislosti s trestnou zodpovednosťou právnickej osoby je žiaduce, aby bolo možné posudzovať súbeh trestnej zodpovednosti právnickej osoby a fyzickej osoby za ten istý trestný čin.

7. OKRUH SKUTKOVÝCH PODSTÁT TRESTNÝCH ČINOV, ZA KTORÉ BY PRÁVNICKÉ OSOBY MALI BYŤ TRESTNE ZODPOVEDNÉ

Pri trestnej zodpovednosti právnických osôb je dôležité presne definovať tie skutkové podstaty trestných činov, za ktoré môže byť právnická osoba trestne zodpovedná. Vychádzame zo skutočnosti, že nie všetky trestné činy právnická osoba môže reálne spáchať. Aj v návrhu nového Trestného zákona nebola stanovená všeobecná trestná zodpovednosť právnickej osoby za všetky trestné činy uvedené v Osobitnej časti Trestného zákona, ale došlo k taxatívnemu vymenovaniu trestných činov, za ktoré mohli byť trestne zodpovedné, pričom sa prihliadlo na požiadavky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov a v nich uvedených protiprávných konaní. V návrhu bola zakotvená zásada, z ktorej vyplývalo, že taxatívne vymenované trestné činy sa vzťahovali na právnické osoby bez akejkoľvek úpravy skutkovej podstaty trestného činu rovnako ako na osoby fyzické, samozrejme s výnimkou absencie zavinenia. Návrh rekodifikácie Trestného zákona vychádzal v podstate z objektívnej zodpovednosti, ktorá bola obmedzená tým, že o trestný čin spáchaný právnickou osobou pôjde v tom prípade, ak bude spáchaný v súvislosti s činnosťou právnickej osoby.

8. SANKCIE PRE PRÁVNICKÉ OSOBY

Prijatie myšlienky implementácie trestnej zodpovednosti právnických osôb predurčuje prispôbenie vplyvu penológie ako vedy o trestoch na trestanie právnických osôb. Problematika sankcionovania právnických osôb za ich protiprávne konanie je rovnako ako u fyzických osôb mimoriadne citlivou témou. Právnym následkom spáchaného trestného činu je aj u právnickej osoby uloženie sankcie v podobe trestu alebo ochranného opatrenia. Z povahy právnickej osoby je však zrejmé, že nie všetky tresty a ochranné opatrenia, ktoré

môže uložiť súd fyzickej osobe, by mohol uložiť aj osobe právnickej. Preto je okruh druhov trestov v štátoch, ktoré majú zavedené trestnú zodpovednosť právnických osôb, zvyčajne užší ako v prípade fyzických osôb. Zároveň možno uviesť, že právnickej osobe by sa mohli ukladať tresty, ktoré sa fyzickým osobám ukladať nemôžu. Taktiež účel trestu bude u právnických osôb vzhľadom na právny status a okruh trestných činov, ktorých sa dopúšťajú, určitým spôsobom odlišný ako u účelu trestu u fyzických osôb. Aj návrh nového Trestného zákona v časti upravujúcej trestnú zodpovednosť právnických osôb venoval náležitú pozornosť osobitne problematike trestov. Podľa uvedeného návrhu sa právnickej osobe navrhovalo ukladať týchto trestov:

- peňažný trest (od 50 000 do 500 miliónov Sk),
- trest zrušenia právnickej osoby,
- trest prepadnutia majetku,
- trest prepadnutia veci,
- trest zákazu vymedzenej činnosti (na obdobie od 1 do 5 rokov),
- trest zákazu alebo obmedzenia prijímať verejné dotácie alebo subvencie,
- trest zákazu účasti na verejnom obstarávaní.⁹

Právnickej osobe by bolo možné ukladať okrem trestov aj ochranné opatrenia, čím by sa zachovala bipartícia sankcií rovnako ako u fyzických osôb:

- zhabanie veci,
- súdny dohľad nad činnosťou právnickej osoby.

Už z povahy jednotlivých trestov ako i ochranných opatrení je zrejmé, že ukladanie niektorých trestov popri sebe by bolo jednoducho vylúčené.

Súdny dohľad ako ochranné opatrenie by vykonával súdom poverený resp. určený splnomocnenec v období napr. jedného až piatich rokov. Cieľom súdneho dohľadu by bolo monitorovanie a kontrolovanie činností a následnej povinnosti podávať v pravidelných intervaloch písomné správy o činnosti takejto právnickej osoby.

Z pohľadu (vedy) trestného práva môžeme jednotlivé druhy sankcií ukladaných právnickým osobám rozdeliť na štyri základné kategórie:

- sankcie smerujúce proti reputácii právnických osôb (napr. trest zákazu alebo obmedzenia prijímať verejné dotácie alebo subvencie),

---

⁹ Bližšie k problematike trestov pozri: Prikryl, O.: Nové jevy v hospodárskej kriminalitě. Sborník z medzinárodnej konferencie konanej na právnickej fakulte MU v Brně v únore 2005. s. 172-173.

- sankcie postihujúce ich majetok (napr. trest prepadnutia majetku),
- sankcie smerujúce proti činnosti právnických osôb (napr. trest zákazu účasti na verejnom obstarávaní),
- sankcie postihujúce ich samotnú existenciu (napr. trest zrušenia právnickej osoby).¹⁰

Takéto delenie sankcií v dôsledku postihu právnických osôb treba chápať podľa nášho názoru v polohe teórie trestného práva resp. penológie, pretože v aplikačnej praxi sa jednotlivé sankcie navzájom prelínajú a v konečnom dôsledku majú omnoho širší dopad ako ten, ktorý prioritne definujú.

V súvislosti s trestaním právnických osôb vystupuje do popredia ďalšia dôležitá otázka, ktorá priamo súvisí s adresnosťou trestov t.j. s osobami, ktoré budú trestom postihnuté. Mnohí autori, ktorí nie sú zástancami trestnej zodpovednosti právnických osôb, ale aj právni teoretici namietajú, že to budú práve fyzické osoby (najčastejšie zamestnanci), ktorí v konečnom dôsledku budú musieť znášať následky za právnickú osobu. Zvýrazňujú zásadu personality trestu, podľa ktorej by mal trest podľa možností postihnúť výlučne len páchatel'a trestného činu. Táto zásada sa však nedá aplikovať absolútne, pretože aj pri ukladaní trestu fyzickej osobe prípadné negatívne vplyvy trestu postihujú okrem odsúdeného aj ostatné subjekty, ktoré s trestnou činnosťou nemajú absolútne nič spoločné. Súd napr. odsúdi páchatel'a trestného činu v cestnej doprave a uloží mu trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo na obdobie 2 rokov. Na pojednávaní bude obžalovaný argumentovať, že oprávnenie viesť motorové vozidlo potrebuje k výkonu svojho povolania a na zaopatrenie svojej rodiny (odvoz členov rodiny do zamestnania a detí do školy) - trestom teda budú postihnutí aj (ostatní) členovia rodiny, ale súčasne sa ochránia ostatní účastníci cestnej premávky pred nezodpovedným a ľahkomyselným správaním odsúdeného na cestných komunikáciách.

Tak ako nemá spoločnosť záujem na tom, aby po cestách viedli vozidlá nezodpovední vodiči, rovnako by nemala mať záujem, aby v hospodárskom živote za rovnakých podmienok existovali a podnikali právnické osoby, ktoré porušujú právne predpisy a svojím protiprávnym správaním ohrozujú činnosť či dokonca existenciu ostatných subjektov na trhu. Takejto právnickej osobe by mal byť uložený trest, pričom prioritne by sa mala sledovať ochrana ostatných právnických osôb, ktoré na trhu pôsobia v súlade s predpismi a zákony rešpektujú.

9. ZÁVER

Trestná zodpovednosť právnických osôb je v podmienkach slovenského trestného práva jednou z najviac diskutovaných tém súčasnosti. Existujú argumenty, prečo by trestná zodpovednosť právnických osôb v našom právnom poriadku nemala byť upravená a prinajmenej rovnaký počet argumentov, ktoré zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb presadzujú.

Zámerom tohto príspevku bolo prezentovať naše úvahy a názory na jednotlivé inštitúty, ktoré s touto témou priamo súvisia. Právne poriadky štátov neexistujú izolovane a sú priamo ovplyvňované mnohými skutočnosťami, ktoré pôsobia na zmeny v chápaní jednotlivých

---

¹⁰ Bližšie k trestnej zodpovednosti právnických osôb v Belgicku pozri: Čentěš, J., Palkovič, J., Štoffová, Z.: Justičná revue, 53,2001, č. 10, s. 990-999.

inštitútov. Vzhľadom na komplexnosť problematiky trestnej zodpovednosti právnických osôb sme mohli vyjadriť svoj názor len na úzky okruh právnych vzťahov, ktoré s touto témou priamo súvisia.

Na záver si dovoľíme tvrdiť, že či sú názory na zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb v jeho prospech alebo v neprospech, mali by v každom prípade mať spoločného menovateľa: efektívnu ochranu tých ľudí, ktorí zákony a právny poriadok dodržiavajú.

Literatura:

- Čentéš, J., Palkovič, J., Štoffová, Z.: Justičná revue, 53,2001, č. 5, s. 572-576,
- Čentéš, J., Palkovič, J., Štoffová, Z.: Justičná revue, 53,2001, č. 10, s. 990-999,
- Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Linde Praha, a. s. 2007.,
- Prikryl, O.: Nové jevy v hospodářské kriminalitě. Sborník z mezinárodní konference konané na právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005, s. 170-173.

Kontaktní údaje na autora – email:

Jozef.Centes@genpro.gov; Ondrej.prikryl@gmail.com